אמרי שמואל

יום הכיפורים

פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע

נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנן של קדושים האדמו"ר
הרב **שמואל שמעון טולידאנו** שליט"א

יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד **"בית מאיר"**
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
אשדוד תשפ"ב

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

. . . . . .

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו על הברכה

חוברת זו מוקדשת

לברכתם ולהצלחתם של

רחל מלכי ומשפחתה הי"ו

שחר מלכי ומשפחתו הי"ו

מוטי מלכי ומשפחתו הי"ו

ריקי מלכי ומשפחתה הי"ו

שהקב"ה ימלא את כל מישאלות ליבם לטובה ולברכה!
ויזכו לשנה טובה ומבורכת וגמר חתימה טובה!
מתוך בריאות שפע פרנסה ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם, אמן.

מוקדש לעילוי נשמת האדם היקר

עזרא מלכי בן רבקה ז"ל

נלב"ע ה' תשרי תשע"ז

ת.נ.צ.ב.ה

האזינו תשפ"ג

יום הכיפורים

לפני פטירת משה רבינו מעולם הוא פנה לעם ישראל בדברי פרידה ואומר להם (דברים לב א) "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי", וכתב הרמב"ן שבפרשת האזינו כתובים כל המאורעות שעברו עם ישראל וכל ההתרחשויות שעתידים לקרות אותם עד סוף כל הדורות, ומביא מעשה נורא, באחד מתלמידיו של הרמב"ן, אבנר שמו.

אבנר יצא לתרבות רעה ר"ל והמיר את דתו, ומחמת רוב חוכמתו בטומאתו נתגדל ונעשה שר גדול.

והנה, בעיצומו של יום הכיפורים שלח התלמיד לקרוא לרבו לעמוד לפניו. עקב משרתו הרמה של המומר לא יכול הרמב"ן לסרב להוראתו.

וילך והתייצב בארמונו והתלמיד, ברוב רשעותו וחוצפתו, לקח בפני רבו חזיר אחד, נחרו ובישלו, ובגודל חוצפתו שאל את הרמב"ן: "אמור לי, רבי, על כמה כריתות עברתי היום?"

"על ארבע כריתות!" השיבו הרמב"ן, אך התלמיד המפולפל התעקש והתוכח בטענה שעבר על חמש כריתות. החלו השנים להתפלפל, עד שהרמב"ן הודה לדברי התלמיד כי עבר על חמש לאוין של כריתות.

שאל הרמב"ן: "הגד נא, הלא אתה גדול ועצום בכוחה של תורה! ומי הביאך אל מידה גרועה זו, עד שכפרת בתורת משה?", והתלמיד השיב: "פעם אחת שמעתי בדרשתך, כי בפרשת "האזינו" כלולים כל המצוות ועניני העולם, והכל נרמז בפרשת האזינו, רק שצריך סייעתא דשמיא בכדי לזכות ולהבין את כל העניינים והסודות הטמונים בכתוב".

"האם יתכן להאמין בדבר זה?!", לגלג התלמיד, "אני איני מוכן לקבל זאת" הצהיר, "וככל שהרהרתי בכך מצאתי כי האמת אינה כדבריך, עד שמחמת כן נקבע בלבבי החטא, ויצאתי ופקרתי, והפכתי לאיש אחר!"

אולם הרמב"ן לא נבהל מדברי תלמידו. "דע לך, כי עומד אני על דעתי!", "והכול נרמז ומבואר בפרשת האזינו! ואם לא תאמין - שאל ככל אשר תחפוץ ואגיד לך היכן נרמז בפרשה".

חיוך ערמומי התפשט על פניו של הכופר: " כדבריך, רבי, הראני נא היכן

רמוז שמי, 'אבנר', בפרשת האזינו!"

עמד הרמב"ן בפינת החדר והתפלל אל ה' בכל ליבו ונפשו שיאיר את עיניו, והנה נפל פסוק בפיו: "אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם" (דברים לב כו).

"שמע נא", אמר לתלמידו הפוקר, "האותיות השלישיות במילים שבפסוק זה הן ר"ת אבנר: א'פאיהם אשב'יתה מאנ'וש זכר'ם!"

שמע התלמיד את דברי רבו ולפתע נפלה עליו חרדה גדולה. מיד נפל על פניו ושאל ברעדה: "אם אחזור בתשובה, אמצא תיקון ותרופה לנפשי? "

"והלא שמעת את נבואת הפסוק, כי יושבת מאנוש זכרך, ולא תועיל לך שום תרופה!", השיבו הרמב"ן קצרות.

תיכף הלך אותו תלמיד, עלה על סירה ללא מלחים וללא חבלים ומפרשים, והפליג אל מעמקי הים, באשר הוליכתו הרוח, והוא צועק במר נפשו, על טומאתו ועל אובדנו.

במשך זמן רב לא נודע ממנו מאומה, וכעבור זמן הרבה עליו הרמב"ן בתפילה, שיתכפרו לו עוונותיו. ולאחר תקופה נגלה התלמיד לרבו בחלום והחזיק לו טובה, כי גרמה תפילתו להעלותו ולהוליכו מכף הקלע אל הגיהנם, והיו דנים אותו דינים הרבה בגיהנם, ואחר שנים עשר חודש היה לו מזור ותרופה, לא להוליכו לגן עדן ולא לדונו בגיהנם, ע"כ.

למעשה זה, המופיע בספר "קב הישר" (פרק כג), ישנו רמז בכתביו של הרמב"ן עצמו. ב"ספר הגאולה" (כתבי הרמב"ן חלק א, עמוד רסד), כותב הרמב"ן כך על שירת האזינו: "ונתנבא בשירה הזאת, אשר היא בנו לעד אמת ונאמן בכל הצרות המגיעות אלינו בגלות הזאת, כגון: אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם", עכ"ל.

עדים הקיימים לעולם

משה רע"ה העיד לדבריו שני עדים שהם קיימים לעולם. כמובא ברש"י (דברים לב א) "האזינו השמים, שאני מתרה בהם בישראל, ותהיו אתם עדים בדבר שכך אמרתי להם שאתם תהיו עדים. וכן ותשמע הארץ, ולמה העיד בהם שמים וארץ? אמר משה:

אני בשר ודם למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי בא ומכחישם? לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהם קיימים לעולם". מטעם זה משה מצוה בשירתו, את כלל ישראל לדורותיו, שני ציווים: גם לזכור, וגם להבין את דברי שירתו. שנאמר: "זכר ימות עולם בינו שנות דור ודור" (דברים לב ז).

יערוף כמטר לקחי

הטבע בעולם אדם לוקח גרעין טומנו באדמה ומשקהו במים ולאחר זמן הזרע מרקיב ואחר כך מתחילים הצמחים לבצבץ מתוך האדמה, כך כוחם של דברי תורה גם כשיהודי רחוק מאוד מהתורה ואומר בליבו מה יעזור לי שאשמע דברי תורה? בא משה רבינו ואומר דע לך שכוחה של התורה הוא גדול מאוד ומעל גדרי הטבע, שבשעה שיהודי מקשיב לדברי תורה אפילו שנראה שדברי התורה לא פעלו בו מאומה, דע לך שדברי התורה חודרים לתוך הנשמה, וכמו הגרעין שנזרע באדמה ונראה שלא עשו מאומה אבל כשעובר זמן מה פתאום עולים הצמחים מהאדמה ונראים, כך הכח של דברי התורה שהם מחלחלים לאט עד שנכנסים לתוך נשמת האדם.

כדברי משה רבינו (דברים לב ב) "יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרתי", זו תורתינו הקדושה כמו שכתוב (משלי ד ב) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו". שכוח התורה דומה לכוח המים, ואצל המים כתוב (איוב יד יט) 'אבנים שחקו מים', שהמים חודרים אפילו לדבר קשה כאבן, כך הכוח של דברי התורה לחדור ולחלחל לליבו של כל יהודי אפילו שלעיתים הלב אטום וקשה.

ועוד ביאור לפסוק "יערוף כמטר לקחי", התורה נמשלה למטר, וכמו שכשיורד מטר לא רואים מיד את הפירות והיבול, כך בתורה אפילו שלא רואה הצלחה מידית במשך הזמן ודאי יראה הצלחה.

צדיק ורע לו רשע וטוב לו

אחת השאלות החזקות ביסוד האמונה בבורא עולם מדוע יש מציאות של צדיק ורע לו ורשע

וטוב לו? הרי התורה אומרת לנו שאם נקיים מצוות בבחינת עשית טוב נקבל טוב ואם נעשה רע לעבור עבירות חלילה נקבל רע, אם כן מדוע לפעמים נתקלים בתופעה שצדיק המקיים מצוות ומעשים טובים ובכל זאת הוא מוקף בצרות וייסורים, ולעומתו רשע אף על פי שכל מעשיו רעים וחטאים הוא מצליח בעולם הזה וטוב לו.

שאלה זו שאל משה רבנו את הקב"ה (שמות לג יג) "הודיעני נא את דרכיך"? וכן ירמיה הנביא שאל את הקב"ה מדוע "דרך רשעים צלחה" (ירמיהו יב א)?

אומר הרמב"ן זצ"ל "מדוע צדיק ורע לו רשע וטוב לו" מתפיסה זו נמשכו רבים בכל הדורות לכפירה גמורה.

וכמו שמובא בגמרא (קידושין לט ב) על אלישע בן אבויה שראה מעשה באבא שאמר לבנו תעלה לראש הגג ותקיים מצוות שילוח הקן, עלה הבן לגג וקיים מצוות שילוח הקן וכשירד מן הסולם נפל ונחבל ומת, אמר אלישע בשני המצוות אלו קיים הבן כתוב בהם אריכות ימים בכיבוד אב כתוב (דברים ה טז) למען יאריכון ימיך ובשילוח הקן כתוב (דברים כב ז) למען ייטב לך והארכת ימים היכן אריכות ימים של יהודי זה? עמד וכפר בהקב"ה. אומרת הגמרא אבל דרש רבי יעקב למען ייטב לך בעולם שכולו טוב והארכת ימים בעולם שכולו ארוך.

התשובה לשאלה

התשובה לשאלה הנ"ל כל העולם הזה קיים כבר קרוב לששת אלפים שנה, ואדם חי בעולם הזה זמן קצוב שבעים או שמונים שנה וכיצד ירצה לדעת הכול..?

משל למה הדבר דומה, לכפרי שהלך לקנות בד יקר לתפור מלבוש נאה לחתונת בנו, לקח את הבד לחייט שיתפור לו בגד מכובד והחייט נטל מספריים והחל לגזור את הבד לפי הגזרה של הבגד, והכפרי התחיל לצעוק מה אתה עושה הרסת וקלקלת את הבד? ובאמת שהחייט לא קלקל ולא הפסידו אלא כך היא הדרך לתפור בגד שצריך בתחילה לגזור את הבד למידת הבגד ואח"כ מחברים ע"י תפירה ואין הוא מקלקל אלא מתקן...

הנמשל שיהודי בא לעולם הזה ולא מבין מדוע אירע לו כך? מדוע לא זכה עדיין לבנים? מדוע מתעכב עדיין זיווגו? וכשהתחזק אצלו שהכל הוא לטובה וגם אם לא מבינים את פשר המאורעות? דע לך שהכול לטובה מידיו הרחומות של בורא עולם

וממשיל ע"כ החפץ חיים, משל לאדם שבא לבקר במפעל רחב ידיים ושם מכונות רבות וגדולות, ורואה את אחד הפועלים לוקח בורג ומכניס אותו לתוך אחת המכונות, ואינו מבין על מה ולמה מניח בורג זה דווקא כאן, ופונה לפועל שיכניס את הבורג במקום אחר? מסתכל הפועל על האדם המבקר בתמיהה ואמר לו - שמע אדוני, אם היית נמצא במפעל כמה חודשים יתכן והיית מבין מדוע אני מכניס את הבורג דווקא למקום זה, אבל כיון שאתה מבקר פה רק היום מובן מאליו שלא תבין. בדיוק כך האדם בעולם הזה לא מבין התרחשויות ומאורעות העוברים עליו ויש המון שאלות? אבל הקב"ה אומר לאדם אתה אורח בעולם הזה באת לזמן קצר והעולם הזה קיים קרוב לששת אלפים שנה, וכיצד אפשר להבין את כל מה שנעשה בששת אלפים שנה בשהיה קצרה בעולם הזה בבחינת אורח.

הצור תמים פעלו

התורה בפרשתנו מדגישה את הענין (דברים לב ד) "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וכו' ואין עוול". וכמו שכותב השל"ה הקדוש בהקדמה שאפילו יחיה האדם אלפיים שנה לא יעלה ולא יגיע לעומק מצוה אחת עד עומקה ושורשה. וכן אמר הנביא ישעיה (נה ח-ט) אמר הקב"ה "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה', כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם".

וכוונת הפסוק שכל פעולות ה' בעולם תמימים, כלומר שלא ניתן לבוא לנסות להבינם בלי לראות את התמונה הכוללת כמו שכתוב בתהלים (יט י) "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", כשנתבונן בתמונה הכוללת עם כל הפרטים המתלווים יהיה ניתן להבין את פעולות ומשפטי ה', וכיצד אדם יוכל להגיע להבנה עמוקה בסידרי מעשי בורא עולם

יום הכיפורים

בשבעים או שמונים שנותיו הקצרות ביחס לקיומו של העולם כולו.

מעלת התשובה

כתוב במשנה (יומא ח ט) האומר, אחטא ואשוב, אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. אחטא ויום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר, ובהמשך המשנה כתוב אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו כה), וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואומר (ירמיה יז יג), מקווה ישראל ה', מה מקווה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

שיטת רבי עקיבא למהות התשובה

אומר הרב הקדוש בעל השפע חיים מצאנז זצוק"ל (הובא בילקוט איים רבים עמ' קנ), רבי עקיבא מחדש חידוש עצום, בתחילת המשנה נאמר האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, רבי עקיבא חולק ואומר כאשר יהודי עושה תשובה ויודע שאחר כך ישוב לחטאו בכל זאת יום הכיפורים מכפר על עוונותיו בבחינת מקווה שמטהר את הטמאים שגם אם נטמא וטבל ונטהר ושוב נטמא וטבל המקווה מטהרו, כך יום הכיפורים כשיהודי עושה תשובה אפילו שיודע שיחזור ויכשל, יום הכיפורים מכפר על החטאים, ולכן רבי עקיבא דימה את יום הכיפורים למקווה מה מקווה מטהר אפילו נטמא אלף פעמים כך יום הכיפורים מכפר אפילו שיודע שאלף פעמים יחזור ויכשל בעבירות, כי עצם קדושת יום הכיפורים גורמת ליהודי שיחזור בתשובה לכן מתכפרים עוונותיו.

התשובה והתפילה כוחם רב

לעיתים אדם חושב בליבו על העבר ומיצר לעצמו לו יכולתי לשנות את העבר ודאי הייתי משנה פרטים מסוימים, אבל כיון שהעבר חולף ולא עכשווי לא ניתן ביכולתו של האדם לשנות ע"כ צריך אדם לתפוס את העתיד בידיים לשלוט בו ולחשב מעשיו, על ידי תשובה ותפילה אדם יכול לתקן גם את העבר וכך העתיד

יהיה טוב יותר.

שלא לבזבז את הזמן בעולם הזה

בעל הספר עקדת יצחק מביא משל למלך שהיו לו שלושה בנים, והיה המלך רוצה למנות את שלושת בניו לשרים ומושלים בממשלתו, וחוק היה באותה מדינה רק מי שהראה את חוכמתו יכול להיות שר במלוכה, לכן העלה המלך את שלושת בניו על ספינה ואמר להם בני תפליגו בספינה וסעו לחו"ל ושם כל אחד ילמד איזה דבר חכמה, והפליגו הבנים ואחרי זמן ראו מרחוק מקום יפה וירדו שם וראו גן מיוחד והיו בכניסה לגן שומרים, והיו מזהירים כל מי שנכנס דעו לכם מכאן אי אפשר לצאת, נכנסו בני המלך לגן וראו עצים ופירות מיוחדים וכל מיני מעיינות, והיו מצויים שם בשפע יהלומים ואבנים טובות.

הבן הראשון מיד ישב בצד והחל לחקור בדיוק איך בנוי הגן המיוחד הזה, והיה יושב כותב ומשרטט על נייר ורושם לעצמו את הפרטים והידיעות שהסיק מחקר זה, הבן השני לקח שקים גדולים והתחיל למלא את השקים בכל הטוב שראה, והבן השלישי היה מטייל שעות רבות בגן ואוכל מהפירות המשובחים שצמחו בעצים, בתום שלושה חודשים הודיע המלך שבניו יחזרו לארמון המלוכה, הבן הראשון יצא לדרכו הבן השני כשרצה לצאת עם כל השקים המלאים שהכין שומרי הגן תפסו בו והיכוהו מכות נמרצות, והבן השלישי שכל זמנו בילה בטיול ותענוגות בגן גם יצא, כשעלו לספינה כדי לשוב לאביהם המלך הבן השני מרוב המכות שספג משומרי הגן מת, הבן הראשון כשהגיע לארץ אביו שאלו איזה דבר חכמה למדת? וסיפרו על אותו גן וא"ל ברצוני לבנות למלך כזה גן מיוחד והראה לו את כל תוצאות מחקריו, ואילו הבן השלישי לא למד דבר חכמה אפילו קטן שבילה זמנו באכילה ושתיה.

והנמשל בעולם הזה יש שלושה סוגי בני אדם, יש שבא לעולם הזה וכל הזמן עסוק בתורה ובמצוות ובמעשים טובים והוא כנגד הבן הראשון שמה שטרח ללמוד הוא מה שעמד לו להרוויח אצל אביו המלך, כמו שאמרו חז"ל (ע"ז ג א) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. ויש

אדם שעסוק רק בענייני העולם הזה בכסף וזהב ובסוף לא נשאר לו כלום, כמו שאמר איוב (א, כא) "ויאמר ערם יצאתי מבטן אמי, וערם אשוב שמה", אדם לא לוקח אתו לא כסף ולא זהב, ולכן הגמרא אומרת שתינוק נולד אצבעותיו קפוצות כאגרוף לומר כל העולם שלי הוא, אבל ר"ל כשנפטר אדם אצבעותיו פתוחות שלא לוקח אתו שום דבר. ויש אדם שלא עוסק כלל בשום דבר בעולם הזה, והוא יושב בטל והוא כנגד הבן השלישי.

כפרות

מנהג ישראל לעשות כפרות בתרנגול בעשרת ימי תשובה - שמא נגזרה גזירה קשה על האדם, ואנו מבקשים ומתחננים מהקב"ה שיעביר את הגזירה על העוף.

מנהג פדיון כפרות

רבינו האר"י הקדוש כותב בספר שער הכוונות (ק א), בערב יום הכיפורים נוהגים לעשות פדיון כפרות, ויש נוהגים דווקא באשמורת הבוקר, לוקחים תרנגול לכל אחד ואחד מבני הבית, ומסובבים אותו מעל הראש ג' פעמים ואומרים: "זה חליפתי, זה תמורתי, זה כפרתי", ושוחטים אותו. כשאפשר, לוקחים תרנגול זכר על כל זכר מבני הבית, ותרנגולת נקבה על כל אחת מבנות הבית, ולמעוברת מוסיפים תרנגול ותרנגולת, שמא תלד בן או בת. אם יש שם תרנגולים לבנים, בוחרים בהם על דרך שנאמר בישעיהו (א י) "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".

ולאחר השחיטה נוהגים לחלק את בשר העוף או את שוויו לעניים, כדי שיהיה להם צרכי סעודת ערב יום הכיפורים.

ומנהג זה יסודתו בהררי קודש מימי רבנן ומרנן הגאונים ז"ל ומנהג ישראל תורה הוא ונתפשט בכל ישראל, הרמ"א כתב שאין לבטל את המנהג, מפני שהוא מנהג ותיקין מתקופת הגאונים. וכך הייתה גם דעתו של האר"י הקדוש.

טעם המנהג

וכתב הטור (או"ח תרה) טעם מנהג זה לעורר את האדם לתשובה ויחשוב

שכל הפעולות שנעשו לתרנגול היה ראוי להיעשות לו, ובשעה שישחטו את התרנגול, יחשוב בעל התרנגול שכל מה שעושים לעוף הכל היה ראוי לבוא עליו, ועל ידי תשובתו הקב"ה מסלק הגזירה מעליו.

כוונת המנהג

כאשר מסובב מעל ראשו את התרנגול יחשוב שהוא חייב מיתה והעוף נכנס תחתיו ככפרה, לכן יש הנוהגים לזרקו מיד אחר הכפרות לרצפה מדין סקילה, ומה שהשוחט תופסו אצל הצוואר ושוחטו ומחרכין אותו באש הוא דוגמת שרפה הרג וחנק, ואין לו לאדם לחשוב שהתרנגול נכנס תחתיו להיות נידון במקומו על ד' מיתות ב"ד, אלא רק שעל ידי זה יתעורר לתשובה וישים אל ליבו כי היה ראוי שיעשו לו כן וישוב בתשובה שלמה (משנ"ב תרה, ב).

כמו הקרבת הקרבנות

הרי כל ענין הקרבת הקורבנות בבית המקדש הייתה כדי להביא את האדם להתבוננות במעשיו.

אדם שמביא קורבן לבית המקדש, והיה רואה שהכהן לוקח את הבהמה ושוחט אותה, ואחר כך שופך את דמה ואחר כך הכהן שורף את הבהמה על גבי המזבח, והכהן אומר לאדם דע לך שאתה כפוי טובה, הקב"ה השפיע עליו טוב ואתה המרית את פיו של בוראך אבל הקב"ה רחום וחנון ולכן הוא קבע שעל ידי הבאת קרבן וחזרה בתשובה יחשב לך נפש תחת נפש דם תחת דם, ומה שמכפר לאדם הוא לא הקורבן עצמו אלא חשבון הנפש וההתבוננות ועזיבת החטא, ומה שמביא את האדם לידי ההתבוננות וחשבון נפש הוא הבאת הקורבן כי אינה דומה שמיעה לראיה.

ודוד המלך אומר בתהלים (נ כג) "ושם דרך אראנו בישע אלוקים", אל תיקרי ושם דרך [בשין שמאלית] אלא ושם דרך [בשין ימנית], שכל השם אורחותיו [מלשון שומה] בעולם הזה זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה.

טעם נוסף למנהג הכפרות

ועוד טעם למנהג פדיון הכפרות

אומר הרב הבן איש חי, ידוע שגזירת המלך אין להשיב, ומה שנגזר אי אפשר לבטל כי זהו כבוד המלך, ואם כך במלך בשר ודם על אחת כמה וכמה במלך מלכי המלכים הקב"ה שאת דברי המלך אין להשיב ולשנות, לכן כאשר נגזרה גזירה בשמים ויורדת לעולם היא חייבת להתבצע בפלוני מסוים, וכאשר אדם שנגזרה עליו ח"ו מיתה וחזר בתשובה על מעשיו או שנתן צדקה והתפלל מעומק ליבו, אדם זה ינצל ממוות לחיים. וגזירת המיתה שנקבעה בשמיים תחול על נשמה אחרת רח"ל.

מעבירין ולא מבטלין

ואמרו חז"ל (תפילת ר' אמנון ממגנצא בראש השנה) "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה", ולכאורה למה אמרו מעבירין ולא אמרו מבטלין, אלא אומר רבי מאיר מפרמישלן (דברי מאיר פרשת עקב) כיון שגזירתו של הקב"ה אי אפשר לבטל, אלא מפרשים שאם נגזר על יהודי ח"ו גזירה בשמים, והיהודי עשה תשובה או נתן צדקה והתפלל מעומק ליבו, הגזירה עוברת לאדם אחר ואותו יהודי ניצל, וזאת שמלאך המוות לא יכול לחזור בידיים ריקות כיון שנשלח לשליחות מאת ה' ע"כ ביצוע בגזירה תחול על אדם אחר וזאת ההדגשה מעבירין את רוע הגזירה.

אמרו חז"ל (ברכות ז' ע"א) "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה", מעבירין אותה מהאדם ההוא לאדם אחר, אבל לא מבטלין את הגזירה כי את דברי המלך אין להשיב.

זה יחיה וזה ימות

הגמרא במסכת ברכות (לד ב) אומרת מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהיו באים לפניו ומבקשים שיעתיר בתפילה לרפואתו של חולה אנוש, ורבי חנינא היה מעתיר בתפילה ובסיום התפילה היה אומר זה יחיה וזה ימות, שאלו אותו מניין לך? ענה רבי חנינא אם תפילתי שגורה בפי סימן בידי שחולה יתרפא ומקובלת תפילתי, ואם לא היתה שגורה בפי אלא מסורסת ומקוטעת סימן שלא התקבלה תפילתי והחולה ימות.

שואל רבי מאיר מפרמישלן (דברי מאיר פרשת עקב) לכאורה כשהרגיש רבי חנינא שלא התקבלה תפילתו היה עליו לשתוק ולמה היה אומר שימות? הרי מספיק לומר מי יחיה וממילא נבין שהשאר ימותו, אלא מבאר רבי מאיר מפרמישלן (דברי מאיר פרשת עקב) : היה אומר זה חי וזה מת, שהיה זה תשובה אחת. זה חי, והגזירה שהייתה עליו תלך על ראש הנכרי שונא ישראל, וזה מת, היינו הרשע מת. כי כיון שנגזרה גזירה, ומלאך המוות דורש המגיעו, הרי כעת יקח את הרשע המת.

לומדים אנחנו אם נגזר על פלוני למות ומידת הדין נשלחת לבצע את גזר הדין, ומיד ביקשו רחמים עליו והוחלט שלא ימות, צריכים כביכול לתת למדת הדין 'תמורה' וכפרה, ואדם אחר יצטרך למות תחתיו.

ואומר הזוהר הק' שכך מצינו, בעד יוסף היה שר האופים התמורה והכפרה, בעד ישראל היו המצריים התמורה, ובעד מרדכי הצדיק היה המן הרשע, וזהו הביאור במה שנאמר במגילת אסתר "ונהפוך הוא", שהועילו עם ישראל בתפילתם להפוך את הגזירה על הגויים.

מבואר עוד בזוהר הקדוש (תוס' על ספר ויקרא ש"ד, וכן בזוהר חדש בלק ס"ו, ב) שלעתים נגזרת גזירת מיתה על אדם חוטא, ובינתיים חוזר בתשובה, וגזירת המיתה אינה בטילה ותמורת האדם שחזר בתשובה אדם אחר ימות ללא עת, והסמיכו זאת על הפסוק (ישעיה מג, ד) "מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתיך".

ורואים אצל אברהם אבינו בתחילה אמר לו הקב"ה להקריב את יצחק לקרבן, וכשבא לשוחטו התגלה מלאך מהשמים ואמר לו "אל תשלח ידך אל הנער" ותחתיו לקח את האיל ושחטו והקריבו על גבי המזבח, ושואלים חז"ל הרי הקב"ה לא ציווה לאברהם לשחוט האיל במקום יצחק? אלא ידע אברהם שכיון שנגזרה גזירה היא חייבת להתקיים, וכיון שאמר המלאך לאברהם אל תשלח ידך אל הנער אמר אברהם שהגזירה שיישפך דם תתקיים באיל ויחשב כקרבן. וכן בקורבנות בבית המקדש שאדם שנגזרה עליו גזירה כשעושה תשובה ומביא קרבן הגזירה שיישפך

דם מתקיימת בבהמה ולא באדם, וכן בקיום מנהג הכפרות הגזירה מתקיימת על ידי שחיטת התרנגול.

ערב יום הכיפורים

מצוה גדולה מאוד להרבות באכילה בערב יום הכיפורים, וכך פסק מרן השולחן ערוך: "מצוה לאכול בערב יום הכיפורים, ולהרבות בסעודה". "ויש למעט בלימודו בערב יום הכיפורים כדי לאכול ולשתות".

ונלמדת מצוה זו מהפסוק "בתשעה לחודש בערב תענו את נפשותיכם", ולכאורה מדוע כתוב בתשעה לחודש בערב ולא כתוב בעשירי לחודש? אלא למדו חז"ל רמז כל האוכל ושותה בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי.

הרא"ש מבאר כי ה' יתברך אוהב את ברואיו דואג לנו, ולכן לאחר שציווה לצום בעשירי לחודש (דהיינו ביום הכיפורים), גזר עלינו לאכול קודם לכן על מנת שיהיה לנו יכולת לעמוד בצום. וזה לשונו: "להראות חיבתו של המקום ברוך הוא לישראל. כאדם שיש לו ילד שעשועים וגזר עליו להתענות יום אחד, וצווה להאכילו ולהשקותו ערב יום התענית, כדי שיוכל לסבול את התענית. כך הקב"ה, מכל ימות השנה לא ציווה לישראל להתענות אלא יום אחד, לטובתן, לכפר על עוונותם, והזהירם לאכול ולשתות בערב התענית [מפאת אהבתם והדאגה להם] (רא"ש על מסכת יומא, פ"ח, סכ"ב) ומאחר שהוציא אותה אכילה ושתיה בלשון עינוי, אלמא חשיבא היא כעינוי, וכאילו נצטוו על עינוי של תשיעי ועשירי".

הטור (טור או"ח, תרד) מביא את דברי המדרש (בראשית רבה יא, ד וכן בפסיקתא רבתי סי' כג במעט שינוי), מעשה בשוטר העיר (-איש חשוב) שאמר לעבדו: קנה לי דגים. ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב. והיה שם יהודי חייט והוסיף עליו עד שהעלוהו לחמשה, ונשאר לחייט (-הוא קנה אותו). בא העבד אל אדוניו וסיפר לו כל המאורע. שלח השוטר אחר החייט ואמר לו: מה מלאכתך? אמר לו: חייט. אמר לו: ולמה קנית דג שווה זהוב בה' זהובים, ולא עוד אלא שלקחתו מידי עבדי ששלחתיו

לקנותו לי? השיב לו: והיאך לא אקננו אפילו בי' זהובים וזאת כדי לאוכלו ביום כזה שציוונו הקב"ה לאכול ולשתות, ושאנו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו עוונותינו. אמר לו: אם כן, יפה עשית. ופטרו והלך לשלום".

ומובא שם שאמר החייט למלך שמצד השמחה שאנחנו היהודים שמחים על כפרת העוונות ביום זה, ולהראות גם את ביטחוננו בכפרה, אנו מקפידים על סעודה מכובדת בערב יום כיפור.

יום הכיפורים

הימים האלו שאנו נמצאים בהם עכשיו מכונים עשרת ימי תשובה, ומתקרבים אנחנו לקראת היום הקדוש והטהור יום הכיפורים, שמכל ימות השנה זהו יום גדול ויש בו עת רצון מיוחדת.

מתנה מריבונו של עולם

הקב"ה השפיע עלינו מתנה גדולה, את עשרת ימי תשובה, ימים מיוחדים שיש בהם קרבת אלוקים נעלה וכמו שדרשו רבותינו במסכת יבמות (מט ב וקה א) על הפסוק בישעיה (נה ו) "דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב", ואומרת שם הגמרא "אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים".

ימים של קרבת אלוקים

הגמרא אומרת שמנשה שאל את סבו ישעיה הנביא, אתה אמרת - "דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב", ואילו משה רבינו אמר - "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו" (דברים ד, ז), ואיך ייתכן שישנם רק ימים מסוימים שבהם יש קרבת אלוקים, ואילו משה רבינו אמר שבכל עת ושעה שאנו קוראים לקב"ה עונה לנו וקרוב אלינו?

מתרצת הגמרא, בציבור תמיד הקב"ה קרוב וכדברי משה רבינו, אבל ביחיד הקב"ה קרוב במיוחד רק בעשרת ימי תשובה שהקב"ה ממציא את עצמו אלינו ביותר.

ע"י בקשה מרגישים קרבת ה'

בכדי להרגיש ולחוש את קרבת האלוקים הגדולה שיש בימים האלו, צריך לדרוש את ה' ולעשות השתדלות להתקרב אליו, ואם נדרוש את ה' נרגיש את הקרבה המיוחדת לקב"ה. אבל אם לא נדרוש את ה' הרי שגם בימים המיוחדים האלו לא נזכה להרגיש את המצאות ה' אלינו.

ימים מיוחדים לתשובה

ימים אלו נקראים ימי תשובה משום שבימים אלו תשובתו של כל יהודי מתקבלת אצל הקב"ה יותר בקלות מבכל השנה, וכמו שכותב הרמב"ם (הלכות תשובה ב ו) אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר (ישעיה נה ו) 'דרשו ה' בהימצאו'.

כולם בבחינת בעלי תשובה

הזוהר הקדוש אומר "כולי עלמא איקרי בעל תשובה" כל העולם נקרא בעל תשובה ואפילו הצדיק הגדול ביותר נקרא בעל תשובה, כי כל יהודי יש לו מה לתקן ואין אדם מושלם, כמו שכתוב בקהלת (ז כ) "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", כל אחד צריך לעשות תשובה, וכמו שכתוב במשלי (כד טז) "כי שבע ייפול צדיק וקם", שהצדיק גם לאחר שנפל שבע פעמים הוא לא מתייאש אלא קם ועושה תשובה וכך הגיע לדרגת צדיק, וכבר אמרו חז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, והתשובה המעולה ביותר כאשר נעשת מתוך אהבה.

לא לפספס את ההזדמנות

בימים אלו של עשרת ימי תשובה מציאות ה' קרובה עלינו ביותר ע"כ עלינו לנצל את קירבת ה' אלינו יותר משאר ימות השנה.

המדרש ממשיל זאת למלך שפעם בשנה היה יוצא לעיירות בכדי לשמוע את בקשותיהם של בני המדינה, ובכל עיירה היה נקבע זמן שהמלך מגיע אליה, ובהגיע המלך כל בני העיירה יצאו לקבלו בכבוד

הראוי לו ושוטחים את בקשותיהם לפניו. באחת הפעמים נתעכב המלך להגיע אל עיירה פלונית והיו כל בני העיר ממתינים לקבל את פני מלכם והשתהו והמתינו זמן רב, ואדם אחד מתושבי העיירה משראה שהמלך מתעכב הלך לביתו למנוחה קצרה ונפלה עליו תרדימה, ובינתיים הגיע המלך ושמע את בקשות המון העם ויצא חזרה לדרכו, כשהתעורר משנתו האדם שאל היכן המלך? ענו לו - המלך היה כאן וחזר לארמונו, מיד יצא בריצה כדי להשיג את המלך ולתופסו בדרך אבל לא עלה בידו שכבר נכנס המלך לארמונו, וכיון שכך ראה ביקש מהשומרים להיכנס אל המלך, שאלוהו מאיזה עיירה הינך? אמר להם מעיירה פלונית, אמרו לו אינך רשאי להיכנס כיוון שהמלך ביקר בעיירתך ולא באת לקבל את פניו כיאות.

הנמשל הקב"ה קרוב אלינו ביותר בעשרת ימי תשובה, ואם אינך בא בימים אלו להתקרב ולנצל את קרבת המלך אזי כשתרצה להיכנס למלך לא מובטח לך שיהיה לך כניסה.

בימים אלו יש גם סכנה

חז"ל מספרים בגמרא במסכת יומא (פז א) דבר מופלא על רבי אבא, הידוע בכינויו "רב", שהיה גר בשכנותו קצב, שהיה גס רוח ונעדר מידות טובות. באחד הימים ציערו, ופגע בו בצורה מזלזלת ולא לפי כבודו של הרב, כמובן שחטאו של הקצב היה גדול עד מאוד שפגע וביזה את גדול הדור, ומטבע הדברים היה צריך להגיע ולבקש את מחילתו של רב. אך הקצב המשיך במריו ולא בא לבקש את סליחת הרב. בהגיע ערב יום הכיפורים, ראה רב שהקצב לא בא לבקש ממנו מחילה. הקדים ויצא לכיוון חנותו של הקצב כדי להתפייס עמו. ובדרכו לשוק פגש אותו רב הונא, שאלו: להיכן הולך מר?! השיב לו רב: לפייס את פלוני הקצב! נחרד רב הונא מחוצפתו של אותו קצב על שגרם לרב בכבודו ובעצמו להגיע אליו בערב היום הקדוש כדי לפייסו. ורב הונא ספק את כפיו ואמר בינו לבין עצמו: "כעת נפש הולכת להיאבד מן העולם"... התלווה רב הונא לרב בדרכו.

כאשר הגיעו בסמוך לחנותו של הקצב, באותה שעה היה עסוק בפירוק ראש של בהמה וסכין הקצבים בידו, הבחין הקצב ברב והפטיר לעומתו בזלזול: "אבא, לך מכאן, אין לי שום עסק אתך". הקצב ברשעותו, אפילו לא כינה את רב בשם תואר של כבוד, אלא פנה אליו בשמו הפרטי! מספרים חז"ל, שתיכף ומיד כשהשלים הקצב הרשע את אמירתו המזלזלת כלפי רב, בעודו מכה בראש הבהמה בסכין הקצבים שבידו, ניתזה עצם ופגעה בראשו וגרמה למותו.

מעשה נורא ומופלא, שיש בו לימוד עצום על חומר העוון של פגיעה בצדיקים ובתלמידי חכמים. אך הקושיה הגדולה ביותר היא: מדוע ראה רב צורך ללכת ולטרוח בכבודו ובעצמו, בערב יום הכיפורים, עד לחנותו של הקצב, על מנת לנסות להתפייס עמו. הלא החובה לטרוח ולפייס, הייתה של הקצב, שהיה צריך לבוא בעצמו ולבקש את מחילת הרב. ואם רב הטריח עצמו ללכת אליו הרי שיש דברים בגו!

מבארים חכמי המוסר, שרב למד זאת מהקב"ה בכבודו ובעצמו! שהרי בימים אלו שבין ראש השנה ליום הכיפורים, אנו צריכים וחייבים לחפש את קרבת ה' ולהמציא את עצמנו אל ה' ולבקש מחילה. כיוון שאנו חטאנו פשענו ומרינו בכל ימות השנה, והקב"ה רק השפיע עלינו טוב. אך עם כל זאת, הנביא ישעיה גילה לנו, שהקב"ה בכבודו ובעצמו, ממציא את עצמו אל בני ישראל כדי שיבקשו ממנו סליחה ומחילה. וכיון שכך, חייבים אנו לדרוש אל ה' ולקרוא אליו בכל ליבנו, וכמאמר הנביא. אמר לו רב לרב הונא - אני למדתי מהקב"ה שכל השנה הוא מחכה שנחזור בתשובה, אבל בעשרת ימי תשובה הקב"ה אומר אם לא באת אלי אני אבוא אליך, ואם אדם לא חוזר בתשובה בימים הקדושים האלו יש עליו קטרוג גדול בשמים.

בימים אלו הדין יכול להתהפך

נאמר בפסוק (דברים לב מא) "אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי", אומר המדרש לא כמידת הקב"ה מידת בשר ודם, מידת בשר ודם שזורק חץ הוא לא יכול להחזיר אותו

אפילו שהתחרט, אבל הקב"ה אומר אני לא כך אלא גם כשאני זורק חץ אני יכול להחזיר אותו, וגם אם ניזרק חץ בראש השנה אפשר להחזירו אם אדם עושה תשובה בעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים.

לכל אדם יש הזדמנות

כתוב במשנה בפרקי אבות (ד ג) אין לך אדם שאין לו שעה, ואומר רבינו הבן איש חי לכל אדם יש שעה שבה ברכה מיוחדת וע"י יכול להשיג ברכה מרובה מאוד, ואם ראית אדם שנתעשר דע לך שהוא ניצל את אותה השעה וכיון שתפס את ההזדמנות נתעשר.

וכן אם ראית אדם שנעשה צדיק, דע לך שהייתה לו הזדמנות של התעוררות לתשובה ותפס את ההזדמנות והתקרב לקב"ה עד שנתעלה לדרגת צדיק. לכל אדם יש הזדמנות אבל אם לא יודעים לתפוס את ההזדמנות ממילא יורדים מטה מטה, גם בגשמיות וגם ברוחניות, לכן כשמגיע יום הכיפורים זמן של הזדמנות, זמן של עת רצון להתקרב לקב"ה, כל אדם ישתדל לתפוס את ההזדמנות המיוחדת הזאת להתקרב לבורא עולם, וכאשר ננצל את ההזדמנות הדבר ישפיע עליו ברכה מרובה לכל השנה כולה.

יום הישועות

יום הכיפורים מכונה יום הישועות, כי ביום זה הקב"ה מוריד ישועות גדולות לעולם, לכן ביום הכיפורים כל יהודי צריך לתפוס את ההזדמנות המיוחדת ולבקש מהקב"ה על כל מה שהוא צריך בו ישועה, וכך דרשו חז"ל על הפסוק "לדוד ה' אורי וישעי", אורי בראש השנה וישעי ביום הכיפורים שהוא יום של ישועה.

יום הכיפורים – יום המחילה

מהותו ועיקרו של יום הכיפורים שהינו יום של מחילה סליחה וכפרה, יום שבו הקב"ה מוחל עוונותיהם של עם ישראל כמו שכתוב בתורה (ויקרא טז ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו".

נחלקו חכמים בדין כפרת יום-הכיפורים (יומא פה ב): רבי אומר:

יום-הכיפורים מכפר גם בלי תשובה. "עיצומו של יום מכפר". וחכמים אומרים: יום-הכיפורים מכפר רק לשבים בתשובה ואינו מכפר לאלו שאינם שבים. חכמים חולקים עליו ואומרים שבלי תשובה אין יום-הכיפורים מכפר, וכך פוסק גם הרמב"ם.

כתוב בתורה שעם ישראל עבדו עבודה זרה לעגל מזהב והקב"ה חשב לאבדם מהעולם, ומשה רבינו עלה לשמים בראש חודש אלול ושהה שם במשך ארבעים יום והיה מתחנן לה' שימחל ויסלח לעם ישראל על חטא העגל, וביום הכיפורים נתפייס הקב"ה ואמר למשה רבינו 'סלחתי כדבריך', ומאותו זמן נחקק בשמים לנצח נצחים שיום הכיפורים הוא זמן שבו ה' מוחל וסולח עוונותיהם של עם ישראל.

אין כאהבת אב לבנו

בנביא מסופר על אבשלום בנו של דוד המלך שביקש להרוג את אביו, יום אחד רכב אבשלום על האתון ונתלה שערו בענפים של עץ וחיילי דוד הרגו אותו, באו וסיפרו לדוד בנך אבשלום מת, התחיל דוד לבכות ואמר (שמואל ב, יט, א-ה) "וירגז המלך ויעל על עלית השער ויבך, וכה אמר בלכתו - בני אבשלום בני בני אבשלום, מי ייתן מותי אני תחתיך אבשלום בני בני:. .. והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול - בני אבשלום אבשלום בני בני", ושמונה פעמים אמר דוד את המילה 'בני', להוציאו משבעת מדורי גיהינום ולהכניסו לגן עדן, רואים מה הם רחמי אב על בנו, כך ישראל אע"פ שחטאו ה' מרחם עליהם, וכן אנו אומרים בתפילה 'אבינו מלכנו חטאנו לפניך רחם עלינו'.

יום שמחה לקב"ה

כתוב בזוהר הקדוש ביום הכיפורים יש לקב"ה שמחה גדולה מאוד, כי התכלית שעבורה ברא הקב"ה את הבריאה היא רק כדי להטיב לבריותיו, אבל לפעמים העוונות של האדם מעכבות ממנו את הברכה, ולכן ביום הכיפורים הקב"ה מוחל עוונותיו של האדם ואין יותר מניעים שיעכבו את הברכה לכן יש שמחה לקב"ה.

המצווה המיוחדת ליום הכיפורים

לכל חג שמוזכר בתורה יש מצוה שמסמלת את החג, בפסח המצווה העיקרית היא אכילת מצה, בסוכות המצווה העיקרית היא הישיבה בסוכה וליטול ארבעת המינים, בראש השנה תקיעת שופר כמו שכתוב בתורה "יום תרועה יהיה לכם", וביום הכיפורים המצווה העיקרית היא לחזור בתשובה, וכך כותב הרמב"ם בהלכות תשובה שיום הכיפורים הוא זמן תשובה, תשובה לכולם תשובה ליחיד ותשובה לרבים.

המישה פסוקים שצריך לזכור

רבינו הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א כותב כדי לזכות לחזור בתשובה שלימה צריך לזכור חמישה פסוקים מן התורה שהם רמוזים במילה תשובה, תשובה ר"ת ת- תמים תהיה עם ה' אלוקיך, שלימות באמונה, ש- שוויתי ה' לנגדי תמיד, לזכור כל הזמן את הקב"ה, ו- ואהבת לרעך כמוך, לאהוב כל יהודי, ב- בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך, בכל דבר שאתה עושה אפילו בסתר תדע שבורא עולם רואה אותך, ה- הצנע לכת עם ה' אלוקיך, כל מה שאתה עושה יהיה מלווה בצניעות ולא בגאווה.

קדושה בכל מקום

יש שני סוגים של קדושה קדושת המקום וקדושת הזמן, יש זמנים שהקדושה תלויה במקום מסוים וכשרוצים לזכות לקדושה הולכים לשם (למקום של הקדושה) ומשם שואבים את הקדושה, ויש זמנים שהקדושה היא בזמן בתאריך מסוים, וכשמגיע התאריך הקדושה נמצאת בכל מקום ומקום, כתוב בתורה בשלושת הרגלים בפסח שבועות וסוכות יש מצוה לעלות לירושלים לבית המקדש כי שם נמצאת הקדושה, והיו עולים לירושלים כדי לשאוב משם קדושה ולזכות לברכה, וזו קדושת המקום, אבל ביום הכיפורים הקדושה היא בזמן ובכל מקום שיהודי נמצא ביום הכיפורים יש קדושה.

ביום זה השטן לא מקטרג

כתוב בפסוק (ישעיה ב יז) "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", ואומר הרב 'פני יהושע' שבראש השנה כשהקב"ה יושב על כיסא הדין עומד לידו השטן ומנסה לקטרג על עם ישראל, אבל ביום הכיפורים הקב"ה יושב לבד בדין והשטן אין לו רשות לקטרג, והוא פירוש הפסוק 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא', הכוונה ליום הכיפורים שבו הקב"ה עומד לבד בדין.

והגמרא אומרת שאדרבה ביום הכיפורים לא רק שהשטן לא מקטרג על עם ישראל, אלא שהוא מלמד עליהם זכות.

השטן מקבל את חלקו ושותק

כתוב בתורה שביום הכיפורים הכהן הגדול לוקח שני שעירים, ונותן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, ועזאזל הוא הצד של הטומאה של הסיטרא אחרא, שהרי עזאזל ר"ת זה לעומת זה עשה אלוקים.

ולמה צריך להפריש שעיר לסיטרא אחרא? אלא משל למה הדבר דומה למלך שהיה יושב לאכול והיה הכלב נובח בחצר, אמר המלך קחו חתיכת בשר ותשליכו לפני הכלב כדי שלא יפריע לנו בסעודה, כך הקב"ה אמר קח שעיר אחד לעזאזל עבור השטן כדי שלא יקטרג עליכם ביום הכיפורים.

הקב"ה מסלק את השטן ליום אחד

המדרש אומר משל למלך שנתברך בלב טוב, וכל הזמן היה מרחם על בני מדינתו וכל מי שהיה גונב או גוזל או רוצח היה עומד למשפט לפני המלך, אבל מרוב רחמנותו היה מתמלא רחמים על אלו שהיו עומדים לפניו לדין, והיה מוותר להם ולא מעניש אותם בעונש קשה, וכשראו בני המדינה שהמלך כל הזמן מוחל וסולח, היו ממשיכים לגנוב ולגזול ולרצוח עד שהמדינה עמדה בפני אובדן.

כשראה כך המלך ביקש להתייעץ עם אנשים חכמים ומנוסים, כיצד יהיה ניתן להציל את המדינה שהתמלאה כולה ברוצחים וגנבים? אמרו החכמים למלך - יחפש המלך

אדם תקיף ואכזרי, וימנה אותו שופט על המדינה. וחיפש המלך ומצא אדם שהיה רע מאוד ואכזרי ומינה אותו להיות שופט על כל בני המדינה, וכל מי שהיה גונב היה השופט מצווה שיחתכו לו את היד, וכל מי שרצח מיד היה השופט מוציאו להורג, ואחרי שלושה חודשים הפסיקו בני המדינה לגנוב כי פחדו מאוד מהשופט שהיה אכזרי.

אחרי כמה זמן בנו של המלך נתפס בגניבה וקבעו לו יום למשפט, והיה המלך מפחד מי יודע מה השופט האכזרי הזה יפסוק על בני? לכן יום לפני המשפט אמר המלך לשופט - אתה עובד קשה מאוד, אני רוצה שיום אחד תנוח ואני אחליף אותך, וקם השופט האכזרי וישב המלך והגיע בנו של המלך למשפט והמלך דן אותו ברחמים גדולים. כך הקב"ה ברא את השטן שיקטרג על מעשיהם של בני האדם, אבל כשמגיע יום הכיפורים אומר הקב"ה לשטן לך תנוח אני אחליף אותך והיום אני אשב לבד בדין, וכך אין מי שיקטרג על הבנים שלי והקב"ה מוציא את עם ישראל זכאים בדין.

יום הכיפורים - יום גילוי הרצון

רבי ישראל בעל שם טוב מביא שכל יהודי רצונו עז להתקרב לבורא עולם, והיצר הרע מעכבו, ביוהכ"פ יצר הרע אינו שולט ואז מתגלה רצונו של האדם להתקרב לבוראו, ומעשה באדם שגידל תרנגול בחצרו והיה מחבבו מאוד ודואג להאכילו ולהשקות ולכל מחסורו, באחד הימים עבר עובר אורח ליד החצר וראה את התרנגול בריא ומפוטם וחמד אותו, נכנס ללא רשות לחצר וגנב את התרנגול.

והביאו לבית ולא דאג להאכילו כמו בעל הבית הקודם, אלא היה מניח מעט פירורי לחם ומעט מים ומיום ליום התרנגול נעשה רזה וכחוש מפאת מחסור במזון יום אחד החליט לקחת את התרנגול לשחיטה וכשנכנס לשוחט נכנס גם בעל הבית הקודם של התרנגול וא"ל גנב שכמותך אתה גנבת לי את התרנגול, א"ל מה פתאום התרנגול שלך היה מפוטם ובריא והיו מתווכחים ביניהם הלכו לשופט והשופט הציע רעיון תניחו את התרנגול ונבדוק למי

שירוץ ראשון סימן בידנו שזהו בעליו האמיתיים לא עברו שניות מועטות והתרנגול פתח בריצה לעבר בעליו הראשון.

אומר הבעש"ט הנמשל - כל השנה יהודי רוצה להתקרב ולרוץ לבורא עולם אבל היצר הרע תופסו ומונע בעדו לרוץ לבורא עולם, אבל כשמגיע יוהכ"פ אזי אין לשטן שליטה, והיהודי פותח בריצה מהירה אל הקב"ה באהבה.

השטן מתאמץ בערב יוה"כ

רבינו השפת אמת ליום הכיפורים (תרס"ב) כתב: "איתא שהשטן מתגבר בערב יום כיפור, לפי שהיטב חרה לו אשר נצחו אותו ביום הזה", עיי"ש, וראיתי כעין זה בספר מועד לכל חי לר"ח פלאג'י זצ"ל (סי' טז סע' לא) שהשטן בא על האדם "בכח גדול" בערב יום הכיפורים, כיון שביום הכיפורים אין לו רשות לקטרג.

בכיה בתפילת יום הכיפורים

בתפילת כל נדרי שבליל יוה"כ, רשב"י בזוהר הקדוש (פרשת פינחס) אומר שתפילת כל נדרי זהו עת רצון גדול ביותר. ואומר רשב"י הקב"ה וכל פמליה של מעלה יורדים כדי להאזין לתפילתם של ישראל, ויש כח מיוחד לתפילת כל נדרי לא רק להתיר לנו את הנדרים שנדרנו אלא גם להתיר את נדריו של בורא עולם, אם הקב"ה נדר להביא גזירה על אדם בגלל עוונותיו, על ידי אמירת כל נדרי בכוונה גדולה מתבטלים כל העיכובים שיש לאדם בעולם הזה, ואומר רשב"י שכשהקב"ה רואה שיהודי מוריד דמעות של התעוררות בתשובה בתפילת כל נדרי, מיד הקב"ה מתפייס ומתבטלין מעליו עיכובים שיש לו בעולם, כי באותה שעה הקב"ה וכל המלאכים יורדים וכאשר שומעים את תחינתם של ישראל ואת הבכיות מיד הקב"ה מתפייס ומתמלא רחמים עליהם ומבטל מהם שעות רעות.

כותב רבינו האר"י הקדוש, שכל אדם צריך להוריד דמעות בתפילת יום הכיפורים, ואם אינו עושה כן סימן שנשמתו התנתקה משורשה העליון.

כותב הרב הקדוש רבי חיים פלאג'י

זיע"א כי "ב'יום ה'זה יכ'פר" ר"ת בכיה.

מכלכל חיים בחסד - הקב"ה לוקח את הכסף ונותן לנו חיים

מעשה שארע בתקופתו של רבינו הקדוש רבי ישראל בעל שם טוב, יהודי עני ואביון התמזל מזלו ולאחר זמן מועט נהפך להיות סוחר מצליח עד שנתעשר בעושר רב, והחזיק בעושרו ויעש חיל מזה 15 שנים לאחר תקופה אתרע שוב מזלו ואבד את כל נכסיו ונתרושש וחזר להיות עני מרוד, פנה היהודי לרבינו הבעל שם טוב, ותינה צרתו לפניו - רבי למה הקב"ה עשה לי כך? אם לא נגזרה עלי עשירות למה הקב"ה העשרני ואחר כך נטל ממוני חזרה, עתה צערי גדול מנשוא כי התרגלתי לחיות חיי עשירות והרחבה ועכשיו ירדתי מנכסי, ואם כל חיי היו בעניות הייתי כבר מתרגל לכך ולא היה צערי רב, ומדוע בחר הקב"ה לתת שנים של רווח ועשירות ואח"כ שוב לאבד ממני העושר? אמר הבעל שם טוב, אנו מזכירים בתפילת ראש השנה ויום הכיפורים 'כתבנו בספר חיים', ומה פרושו כתבנו בספר חיים? וכי האדם יכול לקבוע לקב"ה באיזה ספר יכתב? אלא הפירוש שלפעמים נגזר על האדם גזרה על הגוף שיאבד מן העולם או שיהיה על גופו חולי קשה, והקב"ה רואה שהיהודי הרבה במצוות ובתורה והקב"ה במקום לקחת את חייו אני אקח את ממונו, אבל היהודי הזה עני ואביון ואין לו ממון ליקח ממנו לכן הקב"ה ברוב רחמיו משפיע עליו ברכה גדולה בפרנסה, ואחרי שנעשה עשיר גדול הקב"ה לוקח את הממון בחזרה וע"י גרימת הצער והפיכת גלגלו של האדם מעשיר לעני חייו ניצלים ממות.

משל למה הדבר דומה לבן מלך שהיה רגיל לגנוב, והעמידוהו למשפט וגזר עליו השופט לשלם קנס גדול ולא היה לבן המלך מאין לשלם את הקנס, מה עשה המלך יום לפני מועד תשלו הקנס שלח משרתו שיזרוק שק גדוש בכסף לחצרו של בן המלך על מנת שיהיה מעות לשלם את הקנס שהטילו עליו.

כל נדרי

בזמן כל נדרי כל השערים בשמים נפתחים לרווחה ושער אחד נשאר

סגור ורק האדם בעצמו יכול לפתוח אותו וזהו שער הלב, על האדם לפתוח את ליבו, כי אם הלב נשאר אטום אפילו שכל שערי רחמים יהיו פתוחים האדם יישאר רחוק ומנוכר מהקב"ה.

הפיוט 'לך אלי תשוקתי'

בכניסת יום הכיפורים אנו אומרים את הפיוט לך אלי תשוקתי, שנכתב ע"י רבי אברהם אבן עזרא לפני 850 שנה, וכולו וידוי שהאדם מתוודה שהכעיס את הקב"ה, ובסוף הפיוט מתפלל רבש"ע "ויביאוני לגן עדנך ושם תהיה מנוחתי", והאדם מבקש מהקב"ה רבש"ע אני לא רוצה כסף וזהב, אני מבקש מהמלאכים ייקחו את נשמתי ויביאו אותה לגן עדן, ובסיום הפיוט רבי אברהם אבן עזרא מתחנן "ותחת צל כנפיך תנה נא את מחיצתי", כל שאיפתו של היהודי להיות במחיצת ה' תן לי זכות להיות תחת צל כנפיך ולהיות מחובר אליך

שערי דמעה לא ננעלו

הגמרא במסכת בבא מציעא (נט א) אומרת "אע"פ ששערי תפלה ננעלו, שערי דמעות לא ננעלו שנאמר (תהילים לט יג) 'שמעה תפלתי ה' ושוועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש'".

ידועים דברי חז"ל בשעת חורבן בית המקדש ומבואר בהרחבה במדרש (פתיחה דחכימי לאיכה) עד כמה לא עזרה זכותו של אברהם, ולא זכותו של יצחק, ולא זכותו של יעקב, אלא רק זכותה של רחל.

ז"ל המדרש 'אמר רבי שמואל בר נחמן, בשעה שחרב בית המקדש בא אברהם לפני הקדוש ברוך הוא בוכה וממרט זקנו ותולש שערות ראשו ומכה את פניו וקורע את בגדיו ואפר על ראשו, והיה מהלך בבית המקדש וסופד וצועק, אמר לפני הקדוש ברוך הוא מפני מה נשתניתי מכל אומה ולשון שבאתי לידי בושה וכלמה זאת, וכו"

'מיד פתח אברהם לפני הקדוש ברוך הוא ואמר רבונו של עולם למאה שנה נתת לי בן, וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלשים ושבע שנים אמרת לי העלהו עולה לפני,

ונעשיתי עליו כאכזרי ולא רחמתי עליו, אלא אני בעצמי כפתתי אותו, ולא תזכר לי זאת ולא תרחם על בני'.

'פתח יצחק ואמר רבונו של עולם, כשאמר לי אבא (בראשית כב ח): אלהים יראה לו השה לעלה בני, לא עכבתי על דבריך ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח ופשטתי את צוארי תחת הסכין, ולא תזכר לי זאת ולא תרחם על בני'.

'פתח יעקב ואמר רבונו של עולם, לא עשרים שנה עמדתי בבית לבן, וכשיצאתי מביתו פגע בי עשו הרשע ובקש להרג את בני ומסרתי עצמי למיתה עליהם, ועכשו נמסרו ביד אויביהם כצאן לטבחה, לאחר שגדלתים כאפרוחים של תרנגולים וסבלתי עליהם צער גדול בנים, כי רב ימי הייתי בצער גדול בעבורם, ועתה לא תזכר לי זאת לרחם על בני'.

'פתח משה ואמר רבונו של עולם, לא רועה נאמן הייתי על ישראל ארבעים שנה ורצתי לפניהם כסוס במדבר, וכשהגיע זמן שיכנסו לארץ גזרת עלי במדבר יפלו עצמותי, ועכשו שגלו שלחת לי לספד ולבכות עליהם, זהו המשל שאומרים בני אדם מטוב אדוני לא טוב לי ומרעתו רע לי'.

'באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבונו של עולם, גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתרה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה, והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתי לאחותי כל הסימנין שמסרתי לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל. ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה. ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקים, רחמן,

מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש, והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים בם כרצונם. מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר, בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, הדא הוא דכתיב (ירמיה לא יד): כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו. וכתיב (ירמיה לא יד): כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך וגו', וכתיב (ירמיה לא יד): ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם'.

כל הכוחות של עם ישראל, אבות האומה, לא הצליחו לעורר רחמים אצל ה' כיון שמידת הדין הייתה מתוחה ביותר, מה עצר את הדין הקשה ועורר רחמים, המעשה ברחל אמנו שהפסידה משלה למען אחותה שלא תבוש, נתנה הסימנים ללאה ביום חתונתה ולא ידעה שבסוף גם היא תזכה להינשא ליעקב אבינו וזהו ויתור עצום והקרבה בלי שעור, כשאדם מקריב מעצמו לחברו ומקבל את הדין באהבה, רחמים גדולים יורדים לעולם וניצול מהמצבים והמשברים הגדולים, וכן מצינו בשרה אמנו שלא נפקדה בבנים עד אשר הקריבה מעצמה ונתנה לאברהם להתחתן עם הגר ואז זכתה להיפקד ביצחק וכן רחל אימנו.

סיבה נוספת שבאה רחל לפני הקב"ה ונענה לה וזאת שתפילת רחל היתה מלווה בבכי וברגע שיש בכי ותחנונים הקב"ה מתמלא ברחמים, ואומר לה - מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך.

הבכייה מבטלת צער אדר

רבינו המהר"ל מפראג אומר שבשעה שהקב"ה רואה שיהודי בוכה ביום הכיפורים ומתחרט על עוונותיו מיד הקב"ה מבטל מעליו את כל הגזירות, משל למה הדבר דומה לכוס מיוחדת שעברה בירושה מדור לדור והיתה שמורה בגנזי המלך, ויום אחד המלך הוצרך לנסוע וקרא למשרתו הנאמן בבקשה לשמור את הכוס היקרה והמיוחסת, לאחר שהמלך יצא למסעו לקח העבד את הכוס ושמרה בביתו וכאשר הגיעו אורחים לביתו העבד רצה להתפאר בכוס היקרה שרק עליו המלך סמך ונתן אותה

בידו למשמרת, וכשהוציא את הכוס מבלי משים נפלה מידו ונשברה, רץ המשרת לסוחרי הזכוכיות ושאלם האם אפשר לתקן והשלים כוס זו אמרו לו - אי אפשר, כבר לא מיצרים כוסות מסוג זה אולי במפעל שייצרו את הכוס יצליחו לתקנה ולהחזירה לשלמותה

נסע למפעל היצור - ושם קיבל תשובה דומה כוס מדגם יצור ישן אי אפשר לתקנה כעבור מספר ימים המלך שב למדינתו וקרא למשרתו להשיב את הכוס, והמשרת פרץ בבכי גדול מיד הבין המלך שהכוס נשברה, הביט המלך ואמר לא אעניש אותך די לי שאני רואה שאתה בוכה ומצטער ביותר על שבירת הכוס והנמשל כשיהודי מוריד דמעות ומצטער באמת ביום הכיפורים הקב"ה כביכול עוצר ומונע בעד הגזרות הרעות להתקיים.

הקב"ה כול יכול

דרך העולם שאדם עומד מול פקיד ומבקש טובה והפקיד מסרב לעזור לו, האדם לא מתחנן ולא מבקש יותר כיון שיודע שלא יועילו התחנונים לבקש שוב כי הפקיד לא קובע יש מעליו ממונים ולהם יש הסמכויות, אבל כשאדם עומד לפני מלך בשר ודם שהכול בידיו ואם ירצה לתת אין מי שיעכב בעדו, לכן בוכה ומתחנן למלך כי הוא יודע שהמלך ודאי יכול, כך האדם כשעומד ביום הכיפורים להתפלל ולבקש אתה לא מבקש מפקיד שלא יכול לעזור לך אתה מבקש ממלך מלכי המלכים הקב"ה שהכל הוא יכול, גם אם ח"ו יש מחלה שאין לה תרופה הוא יכול לרפאות אותה וגם אם יש לך בעיה שאין לה פתרון בורא עולם יכול ברגע אחד לפתור לך כל הבעיות, אבל תתחנן אליו תתפלל מעומק הלב תישען עליו מימלא תקובל תפילתך.

לא מסתפקים במזעט כלפי הקב"ה

מביא הבן איש חי מעשה במלך אחד שרצה לדעת מה חושבים עליו בני מדינתו, לכן מדי פעם היה מתחפש לעני ומסתובב ברחובות לשמוע מה חושבים ומה בפי העם מדובר, פעם בהגיעו בלילה לשוק ישב על הספסל צדדי בשוק ובא אדם ופרש

לשינת לילה על הספסל, פתח המלך בשיחה האם אין לך בית? שהנך צריך לישון כאן ענה האיש שיש לו צריף קטן מאוד ובו מתגוררים חמישה ילדים ומאד צפוף בצריף, ולא נותר מקום לשינה עבורו לכן הוא ישן בכל לילה ע"ג הספסל שאלו המלך ומה פרנסתך? א"ל עובד בסבלות מרים חפצים כבדים על גבי ממקום למקום, א"ל וכמה אתה משתכר ליום, א"ל 2 מטבעות, שאלו המלך מה תבקש שיהיה לך, א"ל בית של 2 חדרים והייתי מרוויח בכל יום 3 מטבעות אז הייתי האדם המאושר שיש, ונפרדו זה מזה ולא ידע שהוא המלך.

לימים מעטים קיבל מכתב מבית המלך וכשראה את המכתב התחיל לבכות מי יודע מה העלילו עלי, פתח את המכתב וקראו - לפני כמה ימים כשישנת על ספסל בשוק דיבר אתך אדם אחד, דע לך ששוחחת עם המלך בעצמו ובקשת ה בית של שני חדרים והיית ולהרוויח 3 מטבעות בכל יום וכך תהפוך לאדם מאושר. והמלך החליט לתת את בקשתך וליתן לך בית של שני חדרים ושבכל יום תקבל 3 מטבעות על עבודתך. וכששמעה אשתו אורו פניה והוא פרץ בבכי גדול, שאלה אותו אשתו לפשר הבכי אמר לה אם הייתי יודע שדיברתי עם המלך לא הייתי מבקש דירה של 2 חדרים אלא דירה של 10 חדרים, ולא הייתי מבקש 3 מטבעות בכל יום אלא 100 מטבעות בכל יום, אבל לא ידעתי שדברתי עם המלך. והנמשל שיהודי עומד בתפילה ביום הכיפורים כדאי שיזכור שהוא עומד ומבקש ממי שהכול בידיו, ובעל כל היכולות רק תבקש מעומק הלב, והתפילות של יום הכיפורים קובעות לכל השנה כולה.

על כל עבירה ניתן לחזור בתשובה

אפילו על העבירות החמורות אפשר לעשות תשובה- הגמרא אומרת אפילו אם ניכשל אדם בעבירות החמורות ביותר יכול לחזור בתשובה שאין לך דבר העומד בפני התשובה, ואפילו על שלושת העבירות החמורות ביותר בתורה שהם עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים יכול אדם לעשות עליהם תשובה ויתכפר לו העוון.

רואים בתורה שקין רצח את הבל

אחיו, והמדרש מספר שאדם הראשון כשראה את קין שמח אמר לו למה אתה שמח? א"ל קין בגלל שעשיתי תשובה והקב"ה סלח לי על העוון, כששמע כך אדם הראשון אמר לא ידעתי שכל כך גדול כח התשובה מיד קם ואמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה', רואים שאפילו קין ששפך דמים בכל זאת הקב"ה קיבל את תשובתו.

הגמרא מספרת על דוד המלך שביקש מהקב"ה רבש"ע כמו שאומרים בתפילה אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב, שיוסיפו גם אלוקי דוד, אמר הקב"ה האבות הבאתי עליהם ניסיונות והם עמדו בהם, אני אביא עליך ניסיון ואם תעמוד בו יגידו גם אלוקי דוד, והביא הקב"ה על דוד את הניסיון של בת שבע, שהייתה אשתו של אוריה החיתי ודוד שלח את אוריה למלחמה בקו הראשון כדי שייהרג במלחמה ודוד יתחתן עם בת שבע, והקב"ה שלח את נתן הנביא להוכיח את דוד ודוד אמר מיד חטאתי לה' והקב"ה מחל וסלח לו, רואים שגם על גילוי עריות אם יעשה תשובה הקב"ה מוחל וסולח.

הגמרא מספרת על מנשה בנו של חזקיה המלך שעבד את כל סוגי הע"ז שיש בעולם והעמיד פסל בבית המקדש, ומסופר בנביא שבא מלך אשור ולקח בשבי את מנשה והכניסו לתוך דוד גדול והניח את הדוד על גבי האש, והיה מנשה מתפלל לכל סוגי הע"ז ולא נענה, ופתאום נזכר שכשהיה ילד קטן אביו לימד אותו פסוק מן התורה (דברים ד ל) "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו", ועמד מנשה והתפלל לפני הקב"ה ואמר - רבש"ע אם תציל אותי הרי שאתה הוא האלוקים ואם לאו הרי שאתה כמו כל האלוהים האחרים, והמלאכים היו סוגרים כל שערי שמים שלא תכנס התפילה של מנשה אמר הקב"ה אם אני לא אקבל את התפילה של מנשה אני נועל דלת בפני בעלי תשובה, חתר הקב"ה חתירה מתחת כיסא הכבוד וקיבל את תפילתו של מנשה, ועשה לו נס והרים הקב"ה את הדוד שהיה על גבי האש והחזירו לירושלים ומנשה עשה תשובה שלימה.

ואומר רבי ישראל בעל שם טוב כתוב בפסוק (איכה ה כא) "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם", קד"ם ר"ת ק'ין ד'וד מ'נשה, שקין ניכשל ברצח ודוד בג"ע ומנשה בע"ז וכשעשו תשובה ה' מחל להם.

אין מה להיכנס לעצבות

מסופר על יהודי שנכשל בעבירות חמורות ביותר, וכתוצאה מכך היה שרוי בעצבות ודכדוך, יום אחד הגיע לחפץ חיים בבכי וחשב בליבו שכנראה אין לו תקנה, א"ל החפץ חיים למה אתה חושב שאין לך תקנה? א"ל בגלל שעברתי על העבירות החמורות ביותר בתורה, א"ל הח"ח מי אמר לך שמה שעשית זה אסור, א"ל כתוב מפורש בתורה, א"ל באותה תורה שכתוב שמה שעשית אסור כתוב גם שהעושה תשובה ומתחרט הקב"ה סולח לו.

רבי ישראל בעל שם טוב כותב, דע לך שיהודי יעלה לשמים לא ישאלו אותו למה עברת עבירות, אלא ישאלו אותו למה לא עשית תשובה על העבירות, כי על ידי התשובה היית יכול לתקן ולהזדכך.

לנשק את ספר התורה של כל נדרי

רבינו האר"י הקדוש כותב שיש סגולה גדולה בליל יום הכיפורים שיתכפרו לו כל עוונותיו, ע"י שיחזיק את ספר התורה וינשק אותו ויבקש מחילה מהתורה הקדושה שלא הצליח לקיים את המצוות כראוי, ואם עושה כך נמחלין לו כל עוונותיו וזו המעלה הגדולה בספר התורה של כל נדרי.

ומסביר הרב הבן איש חי ע"י משל: למלך אחד שהיה לו בן יחיד, וקרא המלך לאחד משריו שהיה חכם במיוחד וביקש ממנו שיגדל את בנו וילמד אותו כל החכמות, והיה השר כל יום משגיח על הילד ומלמדו כל החכמות, חלפו שנים והילד נתבגר ויהי נער ויקח חרב וידקור את השר שטיפחו ודאג ללימודיו והשר הגיע לשערי מוות, ומיד המלך הביא את טובי הרופאים כדי להציל את חייו של השר, לאחר זמן בא בנו של המלך להתפייס עם אביו, והמלך לא אווה להתפייס עם בנו והבן מתחנן ומתחנן והמלך מסרב נחרצות לקבל את תחנוני בנו, בא אדם פיקח לבן

המלך ואמר לו יש לי עצה בשבילך כיצד להתפייס עם אביך בראשונה לך ותתפייס עם השר שבו דקרת, כשהמלך יראה שהתפייסת אתו תנוח דעתו יתפייס גם אתך, מיד הלך בן המלך וקנה מתנות לשר וביקש ממנו סליחה, ובכל יום היה שולח דורון ומתנות ומפייס אותו עד שנתרצה לו, וכשראה המלך שבנו פייס את השר מיד התפייס עם בנו וקרבו בחזרה אליו, והנמשל כשאנחנו באים להקב"ה כביכול קשה לה' לקבל אותנו בחזרה אליו, שרואה הקב"ה כמה זלזלנו בתורה הק', אבל בשעה שהקב"ה רואה שהתפייסנו עם התורה על ידי שאנו מחבקים ומנשקים את ספר התורה ומכבדים אותה, מיד הקב"ה מתפייס אתנו.

יונה הנביא

מפני מה קוראים ביוה"כ על יונה הנביא

בתפילת מנחה של יום הכיפורים קוראים את הפטרה בנביא בספר יונה (יונה א) ויהי דבר ה' אל יונה בן אמיתי לאמר, קום לך אל נינווה העיר הגדולה וקרא עליה כי עלתה רעתם לפני, ויקום יונה לברוח תרשישה מלפני ה', וירד יפו וימצא אוניה באה תרשיש.

הגמרא (ירושלמי סוכה ה ד) אומרת שיונה הנביא היה יהודי פשוט מעולי הרגלים שבאו לבית המקדש בחג הסוכות, ובכל שבעת ימי חג הסוכות הייתה שמחת בית השואבה בבית המקדש, עד שאמרו שמי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, ויונה בזכות ששמח בשמחת בית השואבה זכה לנבואה, והקב"ה התגלה אליו וציווהו ללכת לעיר נינווה ויאמר להם שהקב"ה שלחו לומר להם שבעוד ארבעים יום נינווה נהפכת והקב"ה יחריב את העיר נינווה, אבל יונה לא רצה לבצע שליחות זו של בורא עולם ולכן אמר יונה הרי בחו"ל לא שורה נבואה אלא רק בארץ ישראל, לכן רצה לצאת לחו"ל ושם לא תשרה עליו נבואה וכך אנצל מהשליחות של הקב"ה, שאמר יונה, הגויים קרובים לתשובה יותר מעם ישראל ואם אלך לנינווה ואגיד שבורא עולם עומד להחריב

את נינווה בעוד ארבעים יום, הם מיד יחזרו בתשובה ויהיה קטרוג על עם ישראל שעם ישראל לא חוזרים בתשובה מהר, שגם כשעמדו כל כך הרבה נביאים והזהירו את עם ישראל שאם לא יחזרו בתשובה תבוא עליהם פורענות, בכל זאת לא חזרו בתשובה, ולכן רצה יונה לברוח מהשליחות בורא עולם.

וירד לנמל יפו ומצא אוניה שמפליגה לתרשיש, וכשראה הקב"ה שיונה ברח מהשליחות הטיל רוח גדולה אל הים ויהי סער גדול בים והאוניה חישבה להישבר, וכל אנשי הספינה כל אחד זרק לים את כל הכלים כדי להקל על כובד האוניה ובכל זאת האוניה עמדה לטבוע, ויונה ירד אל ירכתי הספינה ויירדם, וכל אנשי הספינה הוציאו את הפסליהם עץ ואבן ומתפללים לעבודה זרה שינצלו מהסערה הגדולה ורב החובל ניגש אל יונה ופונה אליו מה לך נירדם קום קרא אל אלוקיך, ויושבי הספינה קראו בואו ונפילה גורלות ונדע בגלל מי הרעה הזאת, ויפילו גורלות וייפול הגורל על יונה ואומרים חז"ל שהם החליטו להפיל גורלות משום שראו דבר פלא, שכל האוניות שמפליגות בים סמוך אליהם הים נח ושקט ואילו אונייתם נטרפת בין הגלים והבינו שהסערה באה בגלל אחד מיושבי הספינה.

והפילו גורלות ונפל הגורל על יונה, ואמר להם יונה כי מלפני ה' הוא בורח, ויאמרו אליו מה נעשה וישתוק הים מעלינו, אמר להם יונה שאוני והטילוני אל הים וישתוק הים מעליכם כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה, ואנשי הספינה ניסו לחתור בים כדי להגיע ליבשה ולא לזרוק את יונה לים ולא הצליחו, ויישאו את יונה ויטילוהו אל הים ויעמוד הים מזעפו, והקב"ה זימן דג גדול לבלוע את יונה ויהי יונה במעי הדגה שלושה ימים ושלושה לילות, ואחר כך הקב"ה ציווה את הדג להקיא את יונה אל היבשה ומיד הלך יונה לנינווה והוכיח אותם על מעשיהם, ואמר להם עוד ארבעים יום ונינווה נהפכת, מיד מלך נינווה לבש שק ואפר וציווה שכל אנשי נינווה יצומו וגם הבקר והצאן יצומו, ואנשי נינווה החזירו את הגזלות שלקחו אחד מהשני וירא ה' את מעשיהם וינחם

ה' על הרעה אשר דיבר לעשות להם ולא עשה.

אומרים רבותינו ז"ל שהסיבה שאנחנו קוראים על יונה הנביא ביום הכיפורים היא, כדי לרמוז לנו שאפילו שכבר נגזר הגזירה על ידי תשובה הגזירה מתבטלת, כך אם אנחנו נעשה תשובה ביום הכיפורים אנו יכולים לבטל את כל הגזירות הרעות.

את תפקידך אתה תמלא

אומר רבינו החפץ חיים בשער הציון על הלכות יום הכיפורים (תרכב ו), שאנו קוראים הפטרת יונה ביום הכיפורים, כי לפעמים יהודי רואה שהוא שקוע בעבירות והוא מתייאש מן התשובה ואומר כאשר אבדתי אבדתי אין לי כוח לקיים מצוות וראוי לקבל את עונשי, לכן אנו קוראים בספר יונה שיש בו לימוד גדול, שיונה חשב לברוח מהקב"ה אבל בסופו של דבר יונה עשה בדיוק מה שציווה אותו בורא עולם, אלא שנוסף לו סבל וייסורים בדרך שהיה במעי הדג שלושה ימים, כי לא ניתן לברוח מהשליחות של בורא עולם, כך יהודי צריך לזכור בכל יום שהקב"ה שלח אותו לעולם הזה יש לו שליחות ומטרה ממוקדת, ואם לא יעשה את השליחות שהקב"ה שלח אותו כשיעלה לשמים יצטרך לרדת שוב לעולם הזה עד שימלא את שליחותו שהועיד לו ה', והוא מה שנאמר במשנה באבות (ד כב) "ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר; ועל כרחך אתה נולד; ועל כרחך אתה חי; ועל כרחך אתה מת; ועל כרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא".

תפילת נעילה

החץ האחרון

המדרש מספר על מלך שיצא ליער כדי לצוד חיות, והצטייד בחיצים רבים וכל דבר שנראה לו מרחוק כדמות חיה היה שולח חץ, ובהתקרבו למקום נעיצת החץ היה מבחין שהחץ ננעץ בגזע עץ ולא בבשר החיה כפי שנראה לו ממקום עומדו, וכך היה המלך יורה חץ ועוד חץ ונכנס לתוך

עובי היער, ועם כל קול רשרוש קטן שנשמע באוזניו היה יורה חץ לאותו כיוון. עד נשאר למלך ולו חץ אחד בלבד, ופחד לירות את החץ האחרון וגם שהיה שומע רעש היה בודק כמה פעמים האם לירות את החץ או לא, כי אם יירה את החץ האחרון שמא אחר כך תבוא חיה טורפת ותטרוף אותו, ולכן אפילו שהיה שומע קולות של חיות שמתקרבים לא היה ממהר לירות את החץ.

הנמשל הקב"ה נתן לנו את כל חודש אלול שלושים ימים של חסד ורחמים, ואחרי השלושים יום של חודש אלול הקב"ה נתנו לנו עוד עשרה ימים לחזור בתשובה, ואחרי עשרת הימים האלו הגיע היום הקדוש יום הכיפורים, אבל עכשיו נשאר בידינו החץ האחרון התפילה האחרונה של יום הכיפורים והתכלית של כל הימים הקדושים, הכול מתנקז לשעה הקדושה הזו שעת תפילת הנעילה, לכן כמו שחושבים הרבה לפני שיורים את החץ האחרון כך התפילה האחרונה של יום הכיפורים צריכה כוונה גדולה מעומק הלב.

ברצוני לברך את כל הקהל הקדוש, שנזכה בעזרת השם כולנו יחד לחזור בתשובה שלימה לפני הקב"ה, ולהיחתם בספר חיים טובים ובספר בריאות ופרנסה טובה, ושהקב"ה יבטל מעלינו כל גזירות קשות ורעות, ושיגזור עלינו גזירות טובות ויפתחו בפני הקהל הקדוש שערי אורה שערי ברכה שערי הצלחה שערי בריאות שערי פרנסה טובה, ונזכה לגאולה שלימה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

שובו אל...
"אשובה
אליכם"

עצרת חיזוק

השיעור השבועי

—לקראת יום הכיפורים—

בלילה האחרון של עשרת ימי תשובה

מפי מורנו ורבינו בנם של קדושים האדמו"ר

הרב **שמואל שמעון טולידאנו** שליט"א

השיעור יתקיים אי"ה

ביום **שני ח' בתשרי** תשפ"ג 03.10.22

בשעה **20:30**

במוסדות התורה והחסד **"בית מאיר"**

לאחר השיעור יתקיים פדיון כפרות
עם תרנגולים